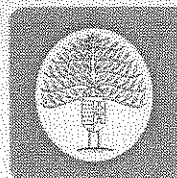

Folyóiratunk támogatója

Nemzeti
Kulturális
Alap

Egyháztörténeti Szemle

2012. XIII. évf. 3. szám

Szerkesztők: Balogh Judit, Dienes Dénes, Fazekas Csaba

A szerkesztőség címe: 3950 Sárospatak, Rákóczi u. 1.; Tel./fax: (47) 311-057.
E-mail: reftud@iif.hu

További információ: Miskolci Egyetem BTK, Újkori Magyar Történeti Tanszék; 3515 Miskolc-Egyetemváros; Tel.: (46) 565-223; Fax: (46) 362-963. E-mail: bolfazek@gold.uni-miskolc.hu

A folyóirat kiadója: Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, 3950 Sárospatak, Rákóczi u. 1.

Tördelés: Timári István

Technikai munkálatok: Fazekas Csaba és Timári István

Nyomdai munka: Maxima Cs-A Kft. Nyomdaüzeme, Miskolc.

Felelős vezető: Kundráth Csilla

A címlaptervet James D. Doepp készítette, a címlapot a nagyrozvágyi református templom képének felhasználásával Timári István szerkesztette. Jelmondat: „Hogy Krisztus az Ő egyházát juttassa megszentelt és örök egyetértésre.” (*Philipp Melancthon*)

Web: <http://www.ehgyhaztorteneszeme.hu>

XIII. évf.

3. szám

A.D. MMXII

Tartalom

Tanulmány

- Unitarizmus Magyarországon a kezdetektől az önálló egyházkörig
Retkes Attila..... 3

Közlemények

- Nagy Konstantin megkeresztelkedése Caesareai Eusebios: Vita Constantini című művében
Süsmeghy Kata..... 29
- Evangelikusok Eperjes szabad királyi városban a 17-19. században
Kónya Péter..... 33
- Friedrich Wilhelm Emmanuel von Ketteler politikai és egyházpolitikai nézetei és tevékenysége az I. Vatikáni Zsinat és a Kulturkampf ideje alatt
Fazekas Ibolya Diána..... 50
- Kaszap-kultuszok a második világháború alatt
Kunt Gergely..... 75
- A Jehova Tanúi vallási közösség és a pártállam viszonya (1950-1970)
Gergely Ferenc..... 94

Beszámoló

A katolikus egyház és a kommunizmus Kelet-Közép-Európában: elvi állásfog-

Recenziók

- Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar-német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában
(ism.: Szamkó Eszter) 113
- Maczák Ibolya: Elorzott szavak. Szövegalkotás 17-18. századi prédikációkban
(ism.: Ivancsó Mária) 117
- Tengely Adrienn: A magyar egyházak a forradalmak korában.
(ism.: Gárdonyi Máté) 122

TANULMÁNY

Unitarizmus Magyarországon 1869-től az önálló egyházkörig (1902)

Retkes Attila

A mai Magyarország területén – 16-18. századi előzmények után¹ – az első nyilvános unitárius istentiszteletet 1869. június 13-án tartották, a Széna téri református gimnázium² dísztermében. A liturgiai, szószéki és keresztelelési szolgálatot Ferencz József kolozsvári lelkész, későbbi püspök végezte. Ferencz József a kolozsvári Egyházi Képviselő Tanács (EKT) számára részletes írásos beszámolót készített budapesti útjáról és szolgálatáról, amelyből kiderül:

„Buzogány Áron atyánkfia kis fiának megkeresztelésére közelebbről Pest-Budán járván, nevezett atyánkfia s több ott lakó hitrokonink által egy nyilvános isteni tisztelet tartására szólíttatám fel, amelyről kötelességemnek ismerem a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanácsot ezenel hivatalosan értesíteni; mert ez esemény, melyet a fővárosi sajtó is kiváló figyelemben részesített, eltekintve csekély személyemtől, meggyőződésem szerint egy új korszakot fog nyitni egyháztörténelmünkben, s ennél fogva méltó arra, hogy jegyzőkönyvünkben is nyoma legyen.”³

Az alkalom – Buzogány Áron (1834–1888) fiának, Gyulának keresztlője – korántsem véletlen, hiszen Buzogány a 19. századi unitarizmus jeles személyisége volt. Kolozsvárott teológiát és neveléstudományt tanult, lelkésszé szentelték, majd a kolozsvári Unitárius Kollégiumban földrajzot, történelmet és magyar irodalmat tanított. Egyházi támogatással tanulmányúton járt Angliában, Hollandiában, Belgiumban és Svájcban. Barátja, Ferencz József szerint „egyike volt azoknak, akiket az 1872-ben felállított kolozsvári egyetem esélyes professzorjelöltjei között emlegettek”.⁴ A tanári pálya mellett folyamatosan publikált: állandó munkatársa (és rövid ideig szerkesztője) volt a *Keresztény Magvető*nek, emellett tárcákat, könyvismertetéseket, pedagógiai és közművelődési cikkeket írt különböző folyóiratokban, valamint 1876-tól a Székely Művelődési és Közgazdasági Egylet évkönyvének szerkesztője lett. 1868-tól Budapesten élt, mert a Vallás és

¹ Ld. RETKES ATTILA: Unitarizmus Magyarországon a 16-18. században – történeti vázlat. Online: <http://unitarius.blog.hu> [2012. április.]

² Széna tértnek hívták a mai Belváros déli részén, a Kálvin tér közelében található terület. A gimnázium dísztermének használatát Török Pál püspök személyesen engedélyezte.

³ FERENCZ JÓZSEF: Az Unitáriusok Egyházi Képviselő Tanácsához tett jelentés a Budapesten tartott első nyilvános isteni tisztelet tárgyában. – Erdélyi Unitárius Egyház